

УДК 339.94:631.145 (477+510)

*Т. М. СТУКАЧ, кандидат економічних наук, професор,
старший науковий співробітник
Український державний університет фінансів
та міжнародної торгівлі*

Україна-Китай: спільні економічні інтереси в розвитку АПК

Постановка проблеми. Багатополярна сучасна світова економіка відкриває великі можливості країнам, що розвиваються, для модернізації, інноваційного розвитку промисловості, сільського господарства, сфери послуг; для різноманітних напрямів зовнішньоекономічної діяльності та пошуку оптимальних форм взаємовигідного міжнародного співробітництва у сфері виробництва, розподілу інвестицій; дає змогу посісти належне місце у світовому відтворювальному процесі. Це, в свою чергу, сприяє формуванню нової парадигми міжнародних економічних відносин для національних економік як на двосторонньому, так і регіональному рівнях. При цьому актуальною буде активізація економічних відносин не тільки з розвиненими, але й із економіками світу, які швидко розвиваються, стають центрами глобального економічного розвитку. Передусім це стосується Китаю, розвиток співробітництва з яким для України має стратегічне значення.

Згідно з прогнозом Goldman Sachs, у 2050 році питома вага Китаю у світовому валовому продукті становитиме 21%. Це найвищий показник серед країн світу. При цьому на США припадатиме лише 14%. За участю Китаю створена найбільша у світі зона вільної торгівлі Китай-АСЕАН з обсягом торгівлі 4,5 трлн дол. До кінця 2015 року в Пекіні почне роботу Азійський банк інфраструктурних інвестицій як нова світова фінансова платформа, а до 2020 року перед-

бачається сформувати Східноазійське економічне співтовариство.

Крім того, ряд зарубіжних спеціалістів у зв'язку зі складнощами європейської інтеграції України, які виникли в 2013 році, саме Китай почали розглядати як третю альтернативу для України між ЄС і Митним союзом. Для цього створювалися певні передумови. На 2014 рік було заплановано одержання Україною 18 млрд дол. кредитів та інвестицій, а також виділення Україні квоти для збуту продукції в КНР, у тому числі й продукції аграрного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми реформування аграрного сектору України, розвиток експортного потенціалу АПК постійно в центрі уваги вітчизняних дослідників. У більшості наукових праць, присвячених економіці АПК, розглядаються питання зовнішньоекономічної діяльності. Практика довела, що економічний стан національного АПК напряму пов'язаний з розвитком інтеграції агробізнесу у світогосподарський процес. Отже, дослідження диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків України має не тільки теоретичне, але й практичне значення, особливо на регіональному рівні та в розрізі країн. Тому особлива увага має бути приділена міжнародному економічному співробітництву України з окремими країнами світу, роль яких у політичному й економічному житті планети помітно підвищується. Це дає підставу для оптимістичних прогнозів щодо напрямів майбутнього економічного розвитку держави.

© Т.М. Стукач, 2015

Мета статті – обґрунтування механізму активізації експорту продукції агропромислового комплексу України та активізації інвестиційного співробітництва в цій галузі.

Виклад основних результатів дослідження. На нинішньому етапі співробітництва України і Китаю в агропромисловому комплексі розвивається за кількома напрямками, хоча й не відповідає повною мірою можливостям обох країн, про що доводять фактичні результати. Передусім це зовнішня торгівля. Розгляд статистичних даних дає змогу зробити деякі висновки щодо обсягів експорту та імпорту між Україною й Китаєм.

Позитивні тенденції у зовнішній торгівлі з Китаєм явно помітні [2, 5]. За даними Державної служби статистики України, з 2000 по 2012 рік зовнішньоторговельний оборот збільшився з 9,2 до 259,9 млн дол. США, або в 28 разів. За цей же період експорт зріс на 85,5 млн дол., або більше ніж у 400 разів [1]. Такій активізації сприяв вступ України до Світової організації торгівлі. Однак у структурі обороту 67% припадає на імпорт і 33% на експорт, тобто сальдо зовнішньої торгівлі від'ємне. Перевищення імпорту над експортом у 88,5 млн. дол. Експорт продовольства й сільськогосподарської сировини займає 4,8% від загального обсягу експорту в Китай за товарними позиціями товарної номенклатури. Відповідно на імпорт припадає 2,2%.

Зазнала змін також структура експорту з України до Китаю від кількох позицій у 2000 році до широкої номенклатури продовольства та сільськогосподарської сировини. Хоча по ряду позицій обсяги незначні.

За статистичними даними, у 2014 році сальдо зовнішньої торгівлі позитивне, обсяги експорту перевищують обсяги імпорту на 611,7 млн дол. США. Можливості для збереження такої тенденції в довгостроковому періоді в Україні є. Реалізація потенціалу, який є в національному агропромисловому комплексі, забезпечує можливості виходу на зовнішні ринки, збільшує надходження від експорту, які необхідні для модернізації й розвитку аграрного сектору країни. При цьому важливо, щоб експорт з України не мав тільки сировинний характер. Для України має велике значення виробництво та експорт аграрної продукції з високою доданою

вартістю. Це повинно бути основою моделі двостороннього зовнішньоекономічного співробітництва, в тому числі при залученні іноземних інвестицій.

Тому реформування аграрного сектору України повинно відбуватися за рахунок створення експортоорієнтованих сільськогосподарських виробничо-переробно-збутових ланцюгів, у тому числі за участю іноземного капіталу. Це дасть змогу значно підвищити продуктивність, прибутковість підприємств, у цілому їхню конкурентоспроможність, збільшити частку доданої вартості в собівартості реалізованої продукції.

Перший досвід таких спільних українсько-китайських формувань вже є. У 2013 році було створено китайсько-українську аграрну компанію «Фанда» (загальний капітал 7 млн дол.) для реалізації спільного проекту щодо створення молочного господарства й вирощування сільськогосподарських культур. Співзасновниками виступили компанія «DARA Group», яка спеціалізується на різних сферах діяльності: від енергетичної, гірської, інвестиційної тощо до сільськогосподарської. А також корпорація «Хуанфань Цюй» із провінції Хенань (загальний капітал близько 154 млн дол.), яка займається вирощуванням високоякісного насіння, розведенням великої рогатої худоби, переробкою й зберіганням овочів і фруктів.

Китайсько-українська аграрна компанія «Фанда» нині володіє 4000 га посівних площ, налічує 2000 гол. дійного стада. Протягом найближчих п'яти років планується розширити сільськогосподарську діяльність за рахунок збільшення поголів'я в 4 рази, організації тепличного овочевого та свинокомплексів. У вересні 2014 року «Фанда» підписала інвестиційну угоду про реалізацію в Корюківському районі Чернігівської області проекту щодо вирощування зернових культур, кормових трав, реконструкції свинокомплексу на 50 тис. гол., створення чотирьох комплексів для вирощування великої рогатої худоби на 5 тис. гол. і тепличного комплексу для вирощування овочів площею 12 га та їх переробки. Загальна сума проекту – 58 млн дол. [5]. Крім того, в Миколаївській області зареєстроване ТОВ Міжнародний виробничий агропромисловий парк (українсько-китайський торговельний

об'єднаний), основний вид діяльності якого – консультації з питань комерційної діяльності й управління.

На теперішній часі функціонує більше 20 спільних підприємств, основні види діяльності яких – роздрібна торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами; виробництво ігор й іграшок, ювелірних виробів; діяльність у сфері транспорту; оптова торгівля металами та металевими рудами; організація конгресів, торговельних виставок; загальна медична практика й інші види діяльності. Більша кількість зосереджена в Києві, решта – в областях України (Одеська, Рівненська, Миколаївська, Київська).

У подальшому для успішної реалізації на території України спільних агропідприємств створюються об'єктивні передумови. Україна має конкурентні переваги для іноземних інвесторів: великий внутрішній ринок; наявність виробництва та інфраструктури, які потребують модернізації, трудових ресурсів, у тому числі з високим рівнем підготовки, а також науково-технічного потенціалу в певних галузях економіки. У свою чергу сучасна економічна стратегія розвитку Китаю передбачає створення до 2020 року держави інноваційного типу за рахунок виробництва власної науко- і технікоємної продукції, в тому числі й в аграрному секторі. Китай вже виробляє зернових і зернобобових культур 21% від світового виробництва; 24 – картоплі (збільшивши цей показник порівняно з 1990 р. у 2,7 раза); 52 – овочів та баштанних культур (в 4,5 раза); 22 – плодів, ягід і винограду (в 6,7 раза); 27 – м'яса у забійній масі (в 2,7 раза); 6 – молока (в 6 разів); 41% яєць (збільшення в 3,6 раза).

Використання наукових досягнень в аграрному секторі Китаю сприяло зростанню виробництва основних видів продукції сільськогосподарства на одну особу, при цьому значно перевищивши світові показники по зернових та зернобобових культурах (388 і 373 кг у світі), картоплі (62 та 52), овочах і баштанних культурах (410 та 156), плодах, ягодах і винограду (99 та 90), м'ясу в забійній масі (58 і 43), яйцях (21 та 10).

Запровадження спільних наукових досягнень в аграрному секторі сприятиме поліпшенню якості, вдосконаленню технології

виробництва й переробки сільськогосподарської продукції на території України.

Відкриваються можливості у сфері науково-освітнього співробітництва. За статистичними даними 2014 року, в Україні навчаються 1750 студентів із Китаю в навчальних закладах 13 областей України та Києва. Найбільша чисельність студентів зосереджена в столиці – 697 осіб, або 40%, Харківській області – 371 (21%), Одеській – 298 (17%), Миколаївській – 148 (8%), Дніпропетровській – 119 (7%). Адже це спеціалісти, які знають Україну, її мову, й можуть бути залучені до процесу розширення українсько-китайських відносин на всіх рівнях – від дипломатів до бізнесменів, до презентації можливостей України. Крім того, при аграрних вищих навчальних закладах необхідно створювати Центри по вивченню Китаю, завданнями яких будуть не тільки знайомство з культурою, історією, але і спільна науково-дослідна діяльність у сфері сільського господарства, проведення науково-практичних конференцій, стажування студентів, аспірантів, викладачів, науковців.

Як у цілому в світі, у Китаї спостерігається тенденція до зменшення площі ріллі. За даними Державної служби статистики України, цей показник у 2012 році становив 106,5 млн га (7,6% від світової), що на 17,2 млн га менше порівняно з 1990 роком. Для забезпечення внутрішнього ринку Китаю імпортованою сільськогосподарською продукцією влада країни здійснює кроки щодо зниження ввізного мита (або їх відміни). Завдяки цьому заходу тільки з Африканських країн на китайський ринок із 2010 року стало надходити більше 4 тис. найменувань продукції на суму 16 млрд дол. Це також висуває на порядок денний питання розширення посівних площ для забезпечення потреб внутрішнього ринку в продовольстві та сільськогосподарській сировині.

В Україні існує можливість оренди земельних ділянок для виробництва сільськогосподарської продукції. Розпочата земельна реформа повинна бути доведена до логічного завершення. Землю роздано в приватну власність, але необхідний ефективний механізм орендних відносин, аби власнику землі було вигідно її використовувати у сільському господарстві для збільшення обсягів ви-

робництва аграрної продукції. Розробка такого механізму дасть змогу поєднати інтереси власника й держави: збільшення доходності, дотримання культури землеробства, враховуючи зональні особливості ведення сільського господарства, впровадження сучасних технологій виробництва, переробки, реалізації продукції, забезпеченість зайнятості населення, дотримання вимог екології, соціальний розвиток села.

Організація продовольчих ланцюгів з урахуванням можливостей України, вимог китайського ринку допоможе уникнути дисбалансу в зовнішній торгівлі.

Однією з перспективних форм міжнародного співробітництва є участь у спільних проектах у третіх країнах. Україні необхідно розширення міжнародного співробітництва. Скорочення внутрішнього попиту, квотування виробництва сільськогосподарської продукції в середині ЄС ще гостріше ставить питання щодо диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності для України.

Китай показав усьому світові можливості економічної співпраці з країнами Африки, що, з одного боку, підігріло інтерес до цього континенту, а з іншого – посилило конкуренцію за присутність на ньому. Країни Африки і Китай мають ресурси, необхідні для активного економічного співробітництва. Африка – мінеральні й енергетичні ресурси (що цікаво також Україні), Китай – фінансові ресурси, досягнення у сфері науки і технологій. Знайдений взаємовигідний механізм економічного співробітництва для Китаю й більшості Африканських країн дав позитивні результати в різних галузях.

Обсяг товарообороту між Китаєм і країнами Африки збільшився з 2000 до 2012 року в 17 разів і досяг 166,3 млрд дол. США. На Африканському континенті працює більше 2 тис. китайських підприємств. Прямі іноземні інвестиції становили 15,3 млрд дол.

Незважаючи на неоднозначну оцінку економічної діяльності Китаю на Африканському континенті – від неоколоніалізму до взаємовигідного партнерства – все ж роль цієї країни величезна. Не є винятком і аграрний сектор [4, 7, 10].

Африканський континент – це зростаючий ринок збуту й для української аграрної продукції. За оцінками спеціалістів, до

2045 року чисельність населення тут досягне 2 млрд осіб. Значна кількість найменш розвинутих країн Африки є імпортерами продовольства. За прогнозними оцінками вартість реалізованої продукції сільського господарства збільшиться до 2030 року до 600 млрд дол. Тому необхідна розробка економічної стратегії розвитку співробітництва з африканськими державами у сфері продовольства, відхід від політики самостійної роботи українських аграрних підприємств на африканському ринку.

Сільське господарство більшості Африканських країн має проблеми, пов'язані з недофінансуванням, низьким рівнем продуктивності праці, слабкорозвинутою аграрною інфраструктурою. Саме в сільській місцевості зберігається високий рівень бідності. Безумовно, воно в першу чергу потребує інвестицій. Нині економічні можливості України не дають їй змоги повною мірою брати активну участь самостійно в багатьох інвестиційних проектах в аграрній сфері, але це не повинно бути основним стримувальним фактором у розвитку економічних відносин, спрямованості цих відносин саме на стратегічне партнерство. Є й інші можливості, які даватимуть успішні результати.

Розширення присутності України на Африканському ринку можливе за рахунок спільної участі з іншими країнами, в тому числі з Китаєм, у проектах щодо виробництва рослинного етанолу, розвитку традиційного землеробства та збереження навколишнього середовища, захисту рослин від шкідників, вирощування стійких до засухи сортів гороху, рису й ін. Крім того, і Китаєм, і США використовується така форма співробітництва, до якої може залучитися й Україна, як здійснення матеріально-технічної допомоги тим підприємствам на території Африки, які виробляють товари для експорту в Україну, а також відкриття доступу африканських товарів на ринок України за рахунок зниження ввізного мита.

Проведення українсько-африканських бізнес-форумів, одержання Україною статусу спостерігача при Африканському Союзі (АС), активізація співробітництва з Митним союзом Південної Африки, Спільним ринком Східної та Південної Африки сприятиме розширенню економічних можливостей

українських підприємств, у тому числі й торговельно-промислових аграрних компаній на Африканському континенті. До інструментів міжнародного економічного співробітництва в АПК можна віднести також проведення виставок, ярмарків.

Висновки. 1. Наведені показники динаміки експортно-імпортних операцій в агропромисловому комплексі між Україною та Китаєм, приклади спільних підприємств, які працюють у цій галузі, можливості наукового співробітництва, участь у спільних проєктах у третіх країнах формують основні

конкурентні переваги двостороннього економічного співробітництва.

2. Враховуючи зростаючу роль Китаю у світовій економіці, її інноваційно-інвестиційні можливості, в багатьох випадках практичні результати залежатимуть від заінтересованості України в розширенні знань про китайське бізнес-середовище. Співробітництво з цією країною сприятиме економічному підйому України, розвитку національної промисловості, конкурентоспроможного сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
2. Оганесян А. Украина-Китай: «третья альтернатива»? А. Оганесян // Международная жизнь. – 2013. – № 12. – С.82-86.
3. Страны АСЕАН: курс на объединение экономических интересов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.people.com.cn/31518/7248389.html>.
4. Татаринцев В.М. Африка: настоящее и будущее: моногр. / В.М. Татаринцев. – М.: Восточная книга, 2012. – 392 с.
5. Україна і Китай реалізують на Чернігівщині інвестпроєкт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrinform.ua/ukr/news/ukraina_i_kitay_realizuyut_u_chemigivskiy_oblasti_investproekt_na_58 mln_dol_1974791.
6. African Economic Outlook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Africaneconomicoutlook.org/en/in-depth/Africa-and-its-emerging-partners/Africa-pushes-aside-post-colonialism/emerging-partners-go-from-the-balcony-to-orchestra-in-a-decade>.
7. Brown K., Shinn D / China and Africa: Century of engagement. Chatham House, 29 June 2012.
8. China-Africa Trade Booms [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.joc.com/economy-watch/world-economy-news/china-africa-trade-booms_20120718.html.
9. China-Africa Trade and Economic Relationship Annual Report, 2011/ Chinese Academy of International Trade and Economic Cooperation. Beijing, 2011.
10. China provides loans to Tanzania. Forum on China- Africa Cooperation. Dar es Salaam. 2011. 23 November [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.focac.org/eng.zxxx/1880448htm>.
11. Goldman Sachs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Goldmansachs.com/our-thinking/focus-on/growth-markets/dataviz/index.html>.

Стаття надійшла до редакції 15.07.2015 р.

*

УДК:339.564:339.562.63(477.83)

Я.С. ЯНИШИН, кандидат економічних наук, в.о. професора,
декан економічного факультету
О.Б. БУЛИК, Ю.П. КАШУБА, кандидати економічних наук, в.о. доцента
Львівський національний аграрний університет

Експортно-імпортна діяльність підприємств Львівщини

Постановка проблеми. Будь-яке підприємство планує вихід на зовнішній ринок як можливість підвищити загальну ефектив-

ність свого функціонування. Ефективна зовнішньоекономічна діяльність є важливою не лише для самого підприємства, але й для країни, оскільки сприяє зростанню національного доходу, продуктивності праці, зни-

© Я.С. Янишин, О.Б. Булик, Ю.П. Кашуба, 2015